

VODIČ

kroz kriterijume za zelene javne nabavke

- KRITERIJUMI -

USLUGE ČIŠĆENJA ZATVORENIH PROSTORA I SREDSTVA ZA ČIŠĆENJE

Oktobar, 2019. Godine

Publikaciju „Vodič kroz kriterijume za zelene javne nabavke“ priredio je ALHem u okviru projekta “Zelene javne nabavke kroz sinergiju zainteresovanih strana”, koji se sprovodi uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog Fonda SAD. Stavovi i nalazi iz ovog izveštaja su isključiva odgovornost ALHem-a i ne predstavljaju stavove Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu i Balkanskog fonda za demokratiju.

Alternativa za bezbednije hemikalije

www.alhem.rs

u saradnji sa:

Victoria Consulting d.o.o.

www.victoriaconsulting.co.rs

Autori dokumenta:

Dragana Petrović (Victoria Consulting d.o.o.)

Jasminka Ranđelović (ALHem)

1. UVOD

Kriterijumi za grupu proizvoda: *Usluge čišćenja zatvorenih prostora i sredstva za čišćenje* su deo kompleta dokumenata „Vodič za kriterijume za zelene javne nabavke“ koji sadrži sledeće dokumente:

- Uvodni deo
- Kriterijumi: Papir za fotokopiranje i grafički papir
- Kriterijumi: Usluge čišćenja zatvorenih prostora i sredstva za čišćenje
- Kriterijumi: Nameštaj
- Kriterijumi: Računari i monitori.

Kriterijumi koji su navedeni u ovom dokumentu izrađeni su na osnovu kriterijuma za zelene javne nabavke EU¹ za Usluge čišćenja u zatvorenim prostorima.

Za dodatna pojašnjenja za primenu ovog dokumenta u toku postupka javnih nabavki, pogledati publikaciju: „*Kriterijumi za zelene javne nabavke – Uvodni deo*“.

2. PODRUČJE PRIMENE

Ovaj dokument se odnosi na grupu proizvoda²: „usluge čišćenja zatvorenih prostora i sredstva za čišćenje“:

- ✓ ekološki prihvatljive rutinske³ usluge profesionalnog čišćenja zatvorenih prostora, koje uključuju kancelarije, sanitarne prostorije kao što su toaleti i druge javno dostupne prostorije
- ✓ čišćenje staklenih površina kojima se može pristupiti bez upotrebe specijalizovane opreme ili mašina.

U grupu proizvoda „usluge čišćenja zatvorenih prostora“ ne spadaju:

- aktivnosti dezinfekcije i sanitacije, kao ni aktivnosti čišćenja koje uključuju upotrebu biocidnih proizvoda koji su obuhvaćeni propisima koji se odnose na upravljanje biocidnim proizvodima;
- aktivnosti čišćenja u proizvodnim postrojenjima.

U okviru ovog dokumenta, obuhvaćeni su i kriterijumi za zelene javne nabavke za odgovarajuće proizvode koji se koriste prilikom čišćenja:

- sredstva za čišćenje (videti poglavlje 3.2.1.);
- tekstilni pribor za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda (videti tabelu 3.2.2);
- druge proizvode koje preduzeća koja pružaju usluge čišćenja često isporučuju (sapun za ruke, tekstilni peškiri i proizvodi od upijajućeg papira (videti tabelu 3.2.4).

U određenim slučajevima, naručioci mogu da odluče da u okviru javnih nabavki nabave ove

¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

² U ovom dokumentu se pod terminom „grupa proizvoda“ podrazumevaju i usluge (kao što je to slučaj i u dokumentima za EU i nacionalni Eko znak)

³ Pod „rutinskim“ se podrazumevaju usluge profesionalnog čišćenja koje se vrše najmanje na mesečnom nivou, sa izuzetkom usluga čišćenja staklenih površina koje se smatraju za rutinske čak i kada se obavljaju ređe (npr. najmanje na svaka tri meseca).

proizvode pojedinačno, a ne u okviru ugovorenih usluga čišćenja. U takvim slučajevima, naručioci bi trebalo da, kao kriterijume za zelene javne nabavke, u konkursnoj dokumentaciji navedu kriterijume koji su relevantni za konkretne proizvode.

Opšte napomene o proveri ispunjenosti kriterijuma

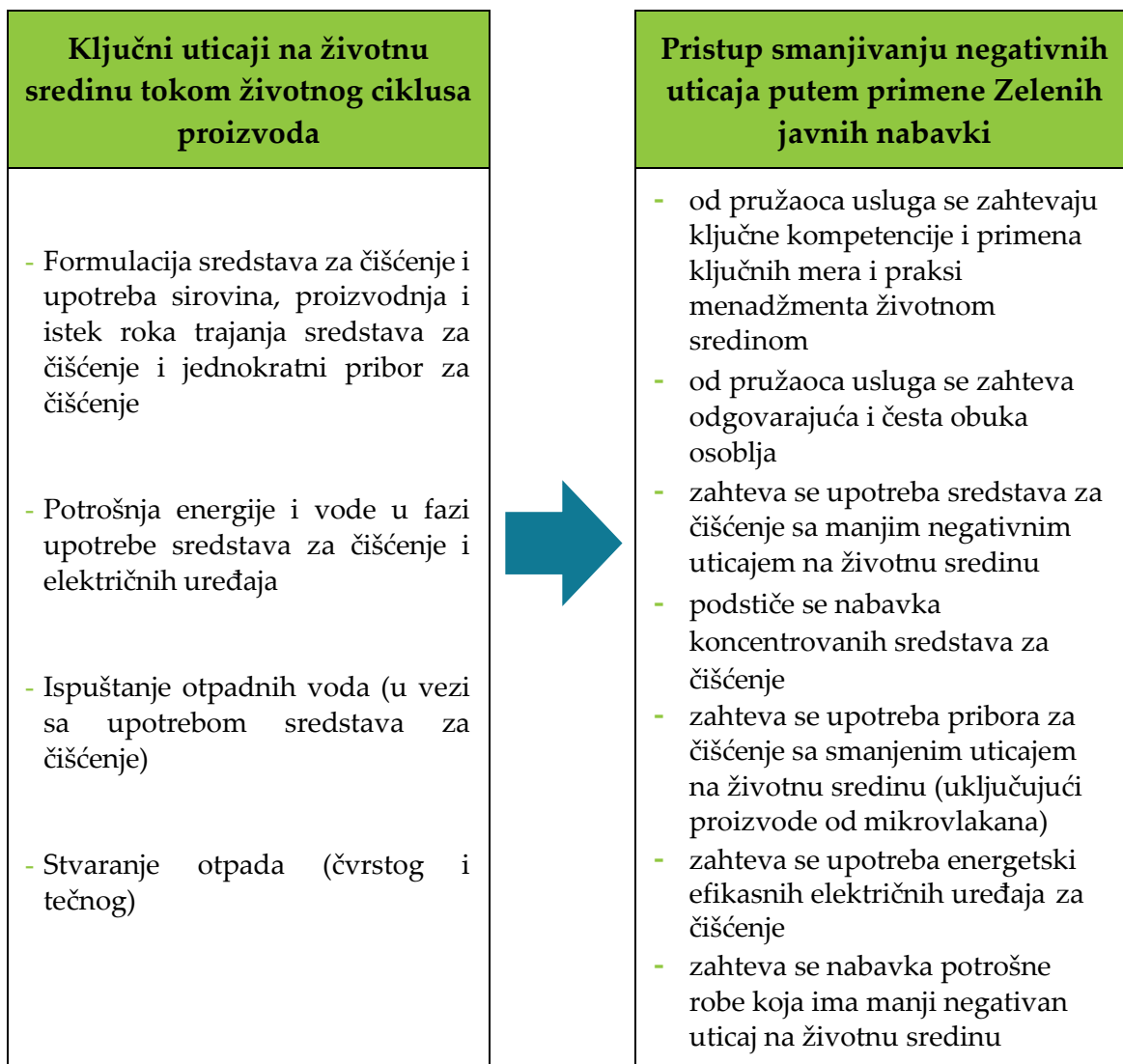
Za niz kriterijuma, način provere ispunjenosti zadatih kriterijuma je dostavljanje odgovarajućih izveštaja o ispitivanju. Kako bi se u što većoj meri olakšao postupak za ponuđače, naručilac se može odlučiti da kao dovoljan dokaz u fazi podnošenja ponuda prihvati odgovarajuću Izjavu ponuđača. Naručilac bi trebalo da kroz tendersku dokumentaciju definiše da li i u kojoj fazi je neophodno da se dostave i izveštaji o ispitivanju.

Može se predvideti da se Izveštaji o ispitivanju mogu tražiti i u toku realizacije Ugovora. Na primer, kroz Ugovor se može definisati da naručilac ima pravo da izvrši proveru u bilo kom trenutku tokom trajanja ugovora. Ukoliko rezultati tih provera pokažu da isporučeni proizvodi ne zadovoljavaju definisane kriterijume, naručilac zadržava pravo da primeni kaznene odredbe i da raskine ugovor. Postoje slučajevi da neki od naručioca uključuju uslove prema kojima troškove sprovedenih ispitivanja snosi naručilac (u slučajevima da se utvrdi da proizvod ispunjava zahteve koji su predmet ispitivanja), odnosno da troškove ispitivanja snosi isporučilac (u slučaju da se utvrdi da proizvod ne ispunjava zadate zahteve).

Važno je napomenuti da za one proizvode za koje se dostavi dokaz da im je dodeljen odgovarajući Eko znak (eko oznaka tipa I, u skladu sa standardom ISO 14024) koji u svojim kriterijumima ima sadržane sve tražene zahteve, ne bi trebalo tražiti dodatne izveštaje o izvršenom ispitivanju. Naručioci bi trebalo da prihvate i druge pogodne načine za dokazivanje, kao što su na primer: tehnička dokumentacija proizvođača, kada ponuđač nema pristup izveštajima o ispitivanju, ili ih ne može nabaviti u odgovarajućem roku.

3. KLJUČNI UTICAJI NA ŽIVOTNU SREDINU

U nastavku je dat prikaz ključnih uticaja na životnu sredinu (uzimajući u obzir perspektivu životnog ciklusa), kao i mogući način za umanjeње tih negativnih uticaja kroz primenu zelenih javnih nabavki.

4. USLUGE ČIŠĆENJA ZATVORENIH PROSTORA I SREDSTVA ZA ČIŠĆENJE – KRITERIJUMI ZA ZELENE JAVNE NABAVKE

3.1 Predmet javne nabavke i kriterijumi za izbor (KI)

PREDMET NABAVKE	
Pružanje usluga čišćenja sa smanjenim uticajem na životnu sredinu	
Osnovni kriterijumi	Sveobuhvatni kriterijumi
KRITERIJUMI ZA IZBOR	
KI1. Kompetentnost ponuđača <i>(Isto i za osnovne i za sveobuhvatne kriterijume)</i> Ponuđač mora posedovati odgovarajuću kompetentnost i iskustvo u pružanju usluga čišćenja zatvorenih prostora (kod kojih se vodi računa o životnoj sredini) koja uključuje najmanje sledeće: • za najmanje 50 % poslova čišćenja iz ugovora - upotrebu sredstava za čišćenje kojima je dodeljen EU Eko znak, Eko znak Republike Srbije, ili drugi odgovarajući Eko znak tipa I (u skladu sa EN ISO 14024) za čišćenje tvrdih površina. Eko znak treba da je zvanično priznat u državama članicama EU na nacionalnom ili regionalnom nivou ili u Republici Srbiji. • obuku osoblja koja obuhvata aspekte životne sredine, kao što su pravilno razređivanje i doziranje sredstva za čišćenje, postupanje sa otpadnim vodama i razvrstavanje otpada. Dokaz/provera ispunjenosti: Dokazi u obliku informacija i referenci u odgovarajućim ugovorima koji su realizovani u poslednjih pet godina, a koji su uključivali navedene elemente. To mora biti potkrepljeno evidencijom o aktivnostima osposobljavanja osoblja u kojoj se navode teme koje su obuhvaćene osposobljavanjem. Smatra se da ove zahteve ispunjavaju ponuđači kojima je dodeljen EU Eko znak za usluge čišćenja zatvorenih prostora ili drugi odgovarajući znak EN ISO 14024 tipa I, koji je zvanično priznat u državama članicama EU na nacionalnom ili regionalnom nivou, ili u Republici Srbiji.	

3.2 Tehničke specifikacije (TS) i kriterijumi za dodelu ugovora (KD)

3.2.1 Sredstva za čišćenje
TEHNIČKA SPECIFIKACIJA
Osnovni kriterijumi
TS 1.1. Upotreba sredstava za čišćenje sa Eko znakom <u>Opcija A (lakše se proverava tokom izvršenja ugovora)</u> Sledeće vrste sredstava za čišćenje [spisak sredstava za čišćenje određuje naručilac – na primer: višenamenska sredstva za čišćenje, sredstva za čišćenje sanitarija] koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom moraju biti u skladu sa kriterijumima br. 1 (toksičnost za vodene organizme) i br. 4 (supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena) EU eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina ⁴ . <u>Opcija B (teže se proverava tokom izvršenja ugovora)</u> Najmanje A % zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom moraju biti u skladu sa kriterijumima br.1 (toksičnost za vodene organizme) i br. 4 (supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena) EU eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina ⁴ . Provera: Ponuđač mora dostaviti spisak sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usklađenost sa zahtevima. Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za sredstva za čišćenje tvrdih površina (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima). Sveobuhvatni kriterijumi TS 1.1. Upotreba sredstava za čišćenje sa Eko znakom <u>Sva sredstva za čišćenje</u> koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom moraju biti u skladu sa kriterijumima br. 1 (toksičnost za vodene organizme) i br. 4 (supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena) EU eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina ⁴ . Provera: Ponuđač mora dostaviti spisak sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za izvršenje ugovora

⁴<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1217&qid=1567085346679&from=EN> - Odluka Komisije (EU) 2017/1217 od 23. juna 2017 o utvrđivanju kriterijuma za dodelu EU Eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D0418&qid=1567085346679&from=EN> - Odluka Komisije (EU) 2019/418 od 13. marta 2019 o izmeni Odluke 2017/1217. Radi lakšeg korišćenja ovog dokumenta kriterijumi su dodatno navedeni u ovom dokumentu.

i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usklađenost sa zahtevima.

Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za sredstva za čišćenje tvrdih površina (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

TS 1.2. Upotreba koncentrovanih nerazređenih sredstava za čišćenje

Opcija A (lakše se proverava tokom izvršenja ugovora)

Za sledeća sredstva za čišćenje [spisak sredstava za čišćenje određuje naručilac – na primer: višenamenska sredstva za čišćenje, sredstva za čišćenje sanitarija] koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom, stopa razblaženja mora biti najmanje 1:80.

Opcija B (teže se proverava tokom izvršenja ugovora)

Za najmanje B %^{a)} zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom, stopa razblaženja mora biti najmanje 1:80.

Provera:

Ponuđač mora dostaviti spisak sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usklađenost sa zahtevima.

Za svako sredstvo je potrebno dostaviti dokumentaciju o njegovoj stopi razblaženja (bezbednosne listove, uputstva za upotrebu i druge relevantne dokumente). Ako se sredstvo može koristiti sa većom stopom razblaženja, moraju se dostaviti podaci o najčešćem stopu razblaženja, koji se obrazlažu internim uputstvima za osoblje. Za sredstva koja se kupuju kao spremna za upotrebu, stopa razblaženja mora biti označena kao 1.

KRITERIJUMI ZA DODELU UGOVORA

Osnovni kriterijumi

KD 1.1. Upotreba sredstava za čišćenje sa Eko znakom

Primenjuje se samo u odnosu na TS 1.1. – Opcija B

Bodovi će biti proporcionalno dodeljeni ponudama u kojima više od A %^{a)} zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti u skladu sa kriterijumom br. 1. (toksičnost za vodene organizme) i br 4. (supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena) EU eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina ⁴.

Provera:

Ponuđač mora da dostavi spisak sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usklađenost sa zahtevima. Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU eko znak za sredstva za čišćenje tvrdih površina (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

KD 1.2. Upotreba koncentrovanih nerazređenih sredstava za čišćenje

Bodovi će biti proporcionalno dodeljeni ponudama prema procentu zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom, a čija stopa razblaženja iznosi najmanje 1:80.

Provera:

Ponuđač mora da dostavi spisak sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usklađenost sa zahtevima.

Za svako sredstvo, mora se dostaviti dokumentacija o njegovoj stopi razblaženja (bezbednosni listovi, uputstva za upotrebu i druga relevantna dokumenta). Ako se sredstvo može koristiti sa različitim stopama razblaženja, moraju se dostaviti podaci o najčešćoj stopi razblaženja, što se potvrđuje internim uputstvima za osoblje. Za sredstva koja se kupuju kao spremna za upotrebu, stopa razblaženja mora biti označena kao 1.

Napomene sa dodatnim pojašnjenjima

Preporučene vrednosti za (A %) – upotreba sredstava za čišćenje sa Eko znakom

50 – 70 % zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti u skladu sa kriterijumom br. 1. (toksičnost za vodene organizme) i br 4. (supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena) EU eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina ⁴.

Preporučene vrednosti za (B %) – upotreba koncentrovanih nerazređenih sredstava

30 – 50 % zapremine svih kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom moraju imati stopu razblaženja od najmanje 1:80.

Napomena: Izuzeci su mogući u slučaju da nadležni organ ima posebne zahteve za čišćenje, a neophodna sredstva za čišćenje ne mogu ispuniti kriterijume. Izuzeci za odstupanje od zahteva mogu se odobriti u slučaju da se može dokazati da na tržištu nema dostupnih proizvoda.

a) A i B predstavljaju prag koji određuje dobavljač (TS i KD). Preporuke za njegovu vrednost navedene su u Napomenama sa dodatnim pojašnjenjima.

**U cilju lakšeg snalaženja u nastavku je prikazan deo iz Odluke Komisije (EU) 2017/1217 od 23. juna 2017 o utvrđivanju kriterijuma za dodelu EU Eko znaka za sredstva za čišćenje tvrdih površina, uključujući i izmene Odluke (Odluka Komisije (EU) 2019/418 od 13. marta 2019)*

Kriterijum 1 (toksičnost za vodene organizme)

Kritična zapremina razblaženja ($CDV_{hronično}$) proizvoda ne sme preći sledeće vrednosti:

Vrsta proizvoda	Granična vrednost CDV-a (l/l rastvora za čišćenje)
Višenamenska sredstva za čišćenje, spremna za upotrebu	350 000
Višenamenska sredstva za čišćenje, nerazređena	18 000
Sredstva za čišćenje kuhinja, spremna za upotrebu	600 000
Sredstva za čišćenje kuhinja, nerazređena	45 000
Sredstva za čišćenje prozora, spremna za upotrebu	48 000
Sredstva za čišćenje prozora, nerazređena	18 000
Sredstva za čišćenje sanitarija, spremna za upotrebu	600 000
Sredstva za čišćenje sanitarija, nerazređena	45 000

Kritična zapremina razblaženja⁵ ($CDV_{hronič.}$) izračunava se za sve sastojke (i) koji ulaze u sastav proizvoda (sem mikroorganizama), primenom sledeće jednačine:

$$CDV_{hronič.} = \sum CDV(i) = 1\,000 \cdot \sum doza(i) \cdot \frac{DF(i)}{TF_{hronič.}(i)}$$

Gde je:

Doza_(i) = masa sastojka (u gramima) sadržana u referentnoj dozi⁶

DF_(i) = faktor razgradljivosti

TF_(i) = faktor hronične toksičnosti supstance

Vrednosti parametara DF i TF su vrednosti koje se preuzimaju sa spiska baze podataka o sastojcima detergenata (lista DID⁷, deo A, Dodatak I). Ako se supstanca ne nalazi na DID listi, deo A, parametri se procenjuju upotrebom smernica iz dela B liste DID, pri čemu se prilaže odgovarajuća dokumentacija.

Zbog razgradnje određenih supstanci u postupku pranja, primenjuju se sledeća posebna pravila:

- vodonik peroksid (H₂O₂) – ne uključuje se u izračunavanje vrednosti CDV;
- persirćetna kiselina – uključuje se u proračun kao „sirćetna kiselina“;
- ε-ftalimido-peroksi-heksanska kiselina (PAP) – uključuje se u izračunavanje kao ε-ftalimido-heksanska kiselina (PAC). Za izračunavanje CDV-a [hronični] za ε-ftalimido-heksansku

⁵ Putem CDV se procenjuje uticaj na slatkovodne vodene organizme kroz količinu prirodne vode koja je potrebna za razblaživanje količine proizvoda (ili funkcionalne jedinice) do koncentracije koja nema nikakvih predvidivih štetnih uticaja na vodene organizme.

⁶ Referentna doza: a) Proizvodi spremni za upotrebu (1 l proizvoda spremnog za upotrebu); b) Nerazređeni proizvodi (najviša doza koju proizvođač preporučuje za pripremu 1 l rastvora za čišćenje uobičajeno zaprljanih površina – navedena u g/l rastvora ili ml/l rastvora za čišćenje)

⁷ DID liste (Detergents Ingredients Database - baza podataka za sastojke detergenata) se mogu pronaći na sledećim linkovima: DID-lista Deo A (2016) (<https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/DID%20List%20PART%20A%202016%20FINAL.pdf>); DID lista Deo B (2016) (https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/did_list/didlist_part_b_en.pdf)

kiselinu (PAC) upotrebljavaju se sledeće vrednosti: $DF(i) = 0,05$; $TF_{hronična}(i) = 0,256 \text{ mg/l}$; aerobno = R; anaerobno = O;

Zbir vrednosti $CDV_{hronično}$ svih sastojaka čini vrednost $CDV_{hronično}$ proizvoda.

Napomena: za dokazivanje je potrebno dostaviti odgovarajući proračun $CDV_{hronično}$.

Kriterijum 4

a) Supstance čija je upotreba zabranjena ili ograničena

i) Supstance čija je upotreba zabranjena

Sledeće supstance ne smeju biti prisutne u sastavu proizvoda (bez obzira na koncentraciju):

- alkilfenoletoksilati (APEO) i drugi alkilfenolni derivati
- atranol
- hloraatranol
- dietilentriaminpentasirćetna kiselina (DTPA),
- EDTA (etilendiamintetrasirćetna kiselina) i njegove soli,
- formaldehid i supstance koje ga otpuštaju (npr. 2-bromo-2-nitropropan-1,3-diol, 5-bromo-5-nitro-1,3-dioksan, natrijum hidroksilmetilglicinat, diazolidinilurea) osim nečistoća formaldehida u surfaktantima na bazi polialkoksilnih jedinjenja do koncentracije od 0,010 % masenog udela u ulaznoj substanci,
- glutaraldehid,
- hidroksiizohexsil-3-cikloheksen-karboksaldehid (HICC),
- mikroplastika,
- nanosrebro,
- nitromošusi i policiklični mošusi,
- fosfati,
- perfluorirani alkilati,
- kvaternarne amonijum soli koje nisu lako biorazgradive,
- reaktivna jedinjenja hlora,
- rodamin B,
- triklosan,
- 3-jodo-2-propinilbutilkarbammat,
- aromatični ugljovodonici,
- halogenizovani ugljovodonici.

Napomena: za dokazivanje je potrebno dostaviti Izjavu da odgovarajući proizvodi ne sadrže navedene supstance.

ii) Supstance čija je upotreba ograničena

Supstance navedene u nastavku ne smeju biti sadržane u sastavu proizvoda u koncentraciji iznad navedenih koncentracija:

- 2-metil-2H-izotiazol-3-on: 0,0050 % masenog udela (sem u slučaju da je u vreme podnošenja zahteva maksimalna dozvoljena koncentracija bila niža u okviru Priloga V Uredbe (EZ) br. 1223/2009 Evropskog parlamenta i Saveta (Liste konzervanasa koje kozmetički proizvodi mogu sadržavati) – u tom slučaju primenjuje se stroži kriterijum, odnosno niža koncentracija).
- 1,2-benzizotiazol-3(2H)-on: 0,0050 % masenog udela,

- 5-hloro-2-metil-4-izotiazolin-3-on/2-metil-4-izotiazolin-3-on: 0,0015 % masenog udela.

Sadržaj ukupnog fosfora (P) izračunat kao elementarni fosfor ograničen je na sledeće vrednosti za referentnu dozu:

Vrsta proizvoda	Sadržaj fosfora
Višenamenska sredstva za čišćenje, spremna za upotrebu	0,02 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Višenamenska sredstva za čišćenje, nerazređena	0,02 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje kuhinja, spremna za upotrebu	1,00 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje kuhinja, nerazređena	1,00 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje prozora, spremna za upotrebu	0,00 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje prozora, nerazređena	0,00 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje sanitarija, spremna za upotrebu	1,00 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje sanitarija, nerazređena	1,00 g/l rastvora za čišćenje

Supstance mirisa koje su predmet propisa kojima se uređuje oblast obeležavanja detergenata, ne smeju biti prisutne u količini $\geq 0,010$ % masenog udela, po pojedinačnoj supstanci u finalnom proizvodu.

Isparljiva organska jedinjenja (VOC) ne smeju biti prisutna u količinama koje premašuju granične vrednosti u nastavku (pod isparljivim organskim jedinjenjem u ovom dokumentu smatraju se organska jedinjenja čija je tačka ključanja niža od 150 °C).

Vrsta proizvoda	Granične vrednosti isparljivih organskih jedinjenja
Višenamenska sredstva za čišćenje, spremna za upotrebu	30 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Višenamenska sredstva za čišćenje, nerazređena	30 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje kuhinja, spremna za upotrebu	60 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje kuhinja, nerazređena	60 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje prozora, spremna za upotrebu	100 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje prozora, nerazređena	100 g/l rastvora za čišćenje
Sredstva za čišćenje sanitarija, spremna za upotrebu	60 g/l proizvoda spremnog za upotrebu
Sredstva za čišćenje sanitarija, nerazređena	60 g/l rastvora za čišćenje

Procena i provera: podnosilac zahteva dostavlja sledeće dokumente:

(a) ako se upotrebljavaju izotiazolinoni, potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, kojom se potvrđuje da je upotrebljeni sadržaj izotiazolinona jednak ili niži od utvrđenih graničnih vrednosti;

(b) potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, kojom se potvrđuje da je ukupna količina elementarnog fosfora jednaka ili niža od utvrđenih graničnih vrednosti. Izjava se potkrepljuje proračunima sadržaja ukupnog fosfora u proizvodu;

(c) potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama ili dokumentacijom dobavljača, čime se potvrđuje da supstance mirisa koje su predmet propisa kojima se uređuje oblast obeležavanja detergenata nisu prisutne u količinama iznad utvrđenih graničnih vrednosti;

(d) potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, kojom se potvrđuje da je ukupna količina isparljivih organskih jedinjenja niža od definisanih graničnih vrednosti. Izjava se potkrepljuje rezultatima ispitivanja ili proračunima sadržaja isparljivih

organskih jedinjenja na bazi liste sastojaka.

(b) Opasne supstance

i. Finalni proizvod

Finalni proizvod ne sme biti klasifikovan u sledeće klase opasnosti: akutna toksičnost, specifična toksičnost za ciljni organ, senzibilizacija respiratornih organa / senzibilizacija kože, karcinogenost, mutagenost germinativnih ćelija; toksičnost po reprodukciju, ili opasnost po vodenu životnu sredinu, kako je definisano nacionalnim propisima kojima se definiše klasifikacija, pakovanje, obeležavanje i oglašavanje hemikalija⁸ i u skladu sa listom navedenom u tabeli 2.

ii. Ulazne komponente

Proizvod ne sme sadržati ulazne supstance sa graničnom koncentracijom jednakom ili višom od 0,010 % masenog udela u konačnom proizvodu koje ispunjavaju kriterijume za klasifikaciju kao akutno toksične, opasne za vodenu životnu sredinu, kao supstance koje izazivaju senzibilizaciju kože ili respiratornih organa, kao karcinogene, mutagene ili toksične po reprodukciju u skladu sa nacionalnim propisima kojima se uređuje klasifikacija, pakovanje, obeležavanje i oglašavanje hemikalija i u skladu sa listom u tabeli 2. U slučaju strože vrednosti, prednost se daje opštim ili specifičnim graničnim koncentracijama (utvrđenim u skladu sa članom 10. Pravilnika o klasifikaciji, pakovanju, obeležavanju i oglašavanju hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obeležavanje UN).

Tabela 2. Klasifikacija za koje postoje ograničenja

Akutna toksičnost	
Kategorije 1 i 2	Kategorija 3
H300 Smrtonosno ako se proguta	H301 Toksično ako se proguta
H310 Smrtonosno u kontaktu sa kožom	H311 Toksično u kontaktu sa kožom
H330 Smrtonosno ako se udiše	H331 Toksično ako se udiše
H304 Može izazvati smrt ako se proguta i dospe do disajnih puteva	EUH070 Toksično u kontaktu sa očima.
Specifična toksičnost za ciljni organ	
Kategorija 1	Kategorija 2
H370 Dovodi do oštećenja organa	H371 Može da dovede do oštećenja organa
H372 Dovodi do oštećenja organa usled dugotrajnog ili višekratnog izlaganja	H373 Može da dovede do oštećenja organa usled dugotrajnog ili višekratnog izlaganja
Senzibilizacija respiratornih organa i kože	
Kategorija 1A/1	Kategorija 1B
H317 Može da izazove alergijske reakcije na koži	H317 Može da izazove alergijske reakcije na koži
H334 Ako se udiše može da dovede do pojave alergijskih reakcija, astme ili problema sa disanjem	H334 Ako se udiše može da dovede do pojave alergijskih reakcija, astme ili problema sa disanjem
Karcinogenost, mutagenost ili toksičnost po reprodukciju	
Kategorije 1A i 1B	Kategorija 2
H340 Može da dovede do genetskih defekata	H341 Sumnja se da može da dovede do genetskih

⁸ u skladu s Prilogom I. Pravilnika o klasifikaciji, pakovanju, obeležavanju i oglašavanju hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obeležavanje UN

	defekata
H350 Može da dovede do pojave karcinoma	H351 Sumnja se da može da dovede do pojave karcinoma
H350i Može da izazove karcinom ako se udiše.	
H360F Može štetno da utiče na plodnost.	H361f Sumnja se da može štetno da utiče na plodnost.
H360D Može štetno da utiče na plod.	H361d Sumnja se da može štetno da utiče na plod.
H360FD Može štetno da utiče na plodnost. Može štetno da utiče na plod.	H361fd Sumnja se da može štetno da utiče na plodnost. Sumnja se da može štetno da utiče na plod.
H360Fd Može štetno da utiče na plodnost. Sumnja se da može štetno da utiče na plod.	H362 Može da ima štetno dejstvo na odojčad
H360Df Može štetno da utiče na plod. Sumnja se da može štetno da utiče na plodnost.	
Opasnost po vodenu životnu sredinu	
Kategorije 1 i 2	Kategorije 3 i 4
H400 Veoma toksično po živi svet u vodi	H412 Štetno za živi svet u vodi sa dugotrajnim posledicama
H410 Veoma toksično po živi svet u vodi sa dugotrajnim posledicama	H413 Može da dovede do dugotrajnih štetnih posledica po živi svet u vodi
H411 Toksično po živi svet u vodi sa dugotrajnim posledicama	
Opasno po ozonski omotač	
H420 Šteti javnom zdravlju i životnoj sredini tako što oštećuje ozon u gornjoj atmosferi	

Supstance i smeše navedene u tabeli 3. izuzete su iz kriterijuma 4. (b) (ii).

Tabela 3. Supstance na koje se primenjuje izuzeće iz kriterijuma 4 (b) (ii)

Supstanca	Klasifikacija u skladu sa Pravilnikom CLP/GHS	Obaveštenja o opasnosti
Surfaktanti	Opasnost po vodenu životnu sredinu, akutno, kategorija 1	H400: Veoma toksično po živi svet u vodi
	Opasnost po vodenu životnu sredinu, hronično, kategorija 3	H412: Štetno za živi svet u vodi sa dugotrajnim posledicama
Subtilizin	Opasnost za vodenu životnu sredinu, akutno, kategorija 1	H400: Veoma toksično po živi svet u vodi
	Opasnost po vodenu životnu sredinu, hronično, kategorija 2	H411: Toksično po živi svet u vodi sa dugotrajnim posledicama
Enzimi (*)	Senzibilizacija kože, kategorija 1, 1A i 1B	H317: Može da izazove alergijske reakcije na koži
	Senzibilizacija respiratornih organa, kategorija 1, 1A i 1B	H334: Ako se udiše može da dovede do pojave alergijskih reakcija, astme ili problema sa disanjem
NTA (Nitrilotrisirćetna kiselina) kao nečistoća u MGDA i GLDA (**)	Karcinogenost, kategorija 2	H351: Sumnja se da može da dovede do pojave karcinoma
(*) Uključujući stabilizatore i druge pomoćne supstance u smešama. (**) U koncentracijama nižim od 0,2 % u sirovini uz uslov da je ukupna koncentracija u konačnom proizvodu niža od 0,10 %.		

Procena i provera: podnosilac zahteva dokazuje usklađenost s ovim kriterijumom za finalni

proizvod i za sve ulazne supstance čija je koncentracija veća od 0,010 % masenog udela u finalnom proizvodu. Podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, ili bezbednosni list kojim se potvrđuje da ni jedna od ulaznih supstanci ne ispunjava kriterijume za klasifikaciju u jednu ili više kategorija opasnosti navedenih u tabeli 2. u obliku i fizičkom stanju u kojima su prisutne u proizvodu. Podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, ili bezbednosni list kojim se potvrđuje prisutnost ulaznih supstanci koje ispunjavaju kriterijume za izuzimanje.

(c) Supstance koje izazivaju zabrinutost

Konačni proizvod ne sme sadržati ulazne supstance koje se nalaze na Listi supstanci kandidata za listu supstanci koje izazivaju zabrinutost.

Procena i provera: podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, ili bezbednosni list kojim se potvrđuje da odgovarajući proizvod ne sadrži supstance koje se nalaze na Listi supstanci kandidata za listu supstanci koje izazivaju zabrinutost (sa odgovarajućim aktuelnim datumom kada je provera izvršena i pozivanjem na poslednju ažuriranu verziju Liste).

(d) Mirisi

Sve ulazne supstance koje se proizvodu dodaju kao mirisi moraju biti proizvedene i njima se mora rukovati u skladu sa kodeksom prakse Međunarodnog udruženja za mirise (IFRA⁹). Proizvođač mora da se pridržava preporuka standarda Međunarodnog udruženja za mirise u vezi sa zabranom, ograničenom upotrebom i određenim kriterijumima čistoće.

Procena i provera: podnosilac zahteva ili proizvođač mirisa (kako je odgovarajuće), prilaže potpisanu izjavu o usaglašenosti.

(e) Konzervansi

- i. Proizvod sme sadržati konzervanse samo u svrhu očuvanja proizvoda i to u dozi koja odgovara isključivo toj nameni. To se ne odnosi na surfaktante koji takođe mogu imati biocidna svojstva.
- ii. Proizvod može sadržati konzervanse uz uslov da nemaju potencijal bioakumulacije. Smatra se da supstanca nema potencijal bioakumulacije ako je $BCF < 100$ ili $\log Kow < 3,0$. Ako su dostupne obe vrednosti BCF i log Kow, upotrebljava se najviša izmerena vrednost BCF.
- iii. Zabranjeno je navoditi tvrdnje ili davati naznake na ambalaži ili na bilo koji drugi način da proizvod ima antimikrobno ili dezinfekciono delovanje.

Procena i provera: podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, zajedno sa bezbednosnim listovima za dodate konzervanse, kao i informacije o vrednostima BCF i/ili log Kow za konzervanse. Podnosilac zahteva takođe mora dostaviti prikaz dizajna za pakovanje.

(f) Sredstva za bojenje

Sredstva za bojenje u proizvodu ne smeju imati potencijal bioakumulacije. Smatra se da supstanca

⁹ Dostupno na Internet stranicama IFRA: <http://www.ifraorg.org>

nema potencijal bioakumulacije ako je $BCF < 100$ ili $\log Kow < 3,0$. Ako su dostupne obe vrednosti (BCF i $\log Kow$), upotrebljava se najviša izmerena vrednost BCF . Ako su sredstva za bojenje odobrena za upotrebu u hrani, nije potrebno podneti dokumentaciju o potencijalu bioakumulacije.

Procena i provera: podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, zajedno sa bezbednosnim listovima za dodata sredstva za bojenje te informacijama o njihovim vrednostima BCF i/ili $\log Kow$, ili dokumentaciju kojom se osigurava da je sredstvo za bojenje odobreno za upotrebu u hrani.

(g) Enzimi

Upotrebljavaju se samo inkapsulirani enzimi (u čvrstom obliku) i enzimi u tečnom/polučvrstom stanju.

Procena i provera: podnosilac zahteva dostavlja potpisanu izjavu o usaglašenosti, prema potrebi praćenu izjavama dobavljača, zajedno sa bezbednosnim listovima za sve dodate enzime.

(h) Mikroorganizmi

- i. Identifikacija: svi planski dodati mikroorganizmi moraju imati broj Američke kolekcije tipskih kultura (ATCC), pripadati kolekciji Međunarodnog depozitarnog organa (IDA) ili im DNK mora biti utvrđen u skladu sa „protokolom za identifikaciju soja” (sekvenciranjem 16S ribozomskog DNK ili ekvivalentnom metodom).
- ii. Bezbednost: svi planski dodati mikroorganizmi moraju pripadati:
 - rizičnoj grupi 1. kako je definisano propisima u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu pri izlaganju biološkim štetnostima¹⁰, i
 - listi priznatih pretpostavki o bezbednosti (QPS¹¹) koji izdaje Evropska agencija za bezbednost hrane (EFSA).
- iii. Odsustvo kontaminanta: patogeni mikroorganizmi, kako je definisano u nastavku, ne smeju biti prisutni ni u jednom od sojeva sadržanih u finalnom proizvodu pri ispitivanju navedenim metodama ili ekvivalentnim metodama:
 - *E. coli*, metoda ispitivanja SRPS EN ISO 16649-3,
 - *Streptococcus (Enterococcus)*, metoda ispitivanja SRPS EN ISO 21528-1,
 - *Staphylococcus aureus*, metoda ispitivanja SRPS EN ISO 6888-1,
 - *Bacillus cereus*, metoda ispitivanja SRPS EN ISO 7932 ili SRPS EN ISO 21871,
 - *Salmonella*, metoda ispitivanja SRPS EN ISO 6579 ili SRPS EN ISO 19250.
- iv. Svi planski dodati mikroorganizmi ne smeju biti genetski modifikovani mikroorganizmi.
- v. Osetljivost na antibiotike: svi planski dodati mikroorganizmi, osim njihove unutrašnje otpornosti, moraju biti osetljivi na svaki od pet velikih razreda antibiotika (aminoglikozidi, makrolidi, beta-laktami, tetraciklini i fluorokinoloni) u skladu sa EUCAST-ovom disk-difuzijskom ili ekvivalentnom metodom.
- vi. Broj mikroba: proizvodi spremni za upotrebu moraju imati broj kolonija jednak ili veći od

¹⁰ Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima

¹¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/qualified-presumption-safety-qps>

1x10⁵ jedinica koje formiraju koloniju (CFU) po mililitru u skladu sa standardom SRPS EN ISO 4833-1.

- vii. Rok trajanja: najkraći rok trajanja proizvoda ne sme biti kraći od 24 meseci, a broj mikroba ne sme se smanjiti za više od 10 % svakih 12 meseci u skladu sa standardom SRPS EN ISO 4833-1.
- viii. Pogodnost za upotrebu: proizvod mora zadovoljavati sve zahteve za pogodnost za upotrebu, a sve tvrdnje proizvođača o aktivnosti mikroorganizama sadržanih u proizvodu moraju se dokumentovati na osnovu ispitivanja preko treće strane. Napomena: Pod pogodnošću za upotrebu se podrazumeva da proizvod mora imati zadovoljavajuće performanse čišćenja na najnižoj temperaturi i najnižem doziranju koje proizvođač preporučuje za odgovarajuću tvrdoću vode (u skladu sa: „Okvirom za ispitivanje performansi sredstava za čišćenje tvrdih površina” dostupnim na Internet stranicama EU Eko znaka¹². Provera pogodnosti za upotrebu: podnosilac zahteva mora da dostavi dokumentaciju koja potvrđuje da je proizvod testiran pod uslovima navedenim u dokumentu “Okvir za ispitivanje performansi sredstava za čišćenje tvrdih površina” i da su rezultati pokazali da je proizvod postigao najmanje zahtevane performanse čišćenja.
- ix. Tvrdnje: zabranjeno je navoditi tvrdnje ili davati naznake na ambalaži ili na bilo koji drugi način da proizvod ima antimikrobno ili dezinfekciono delovanje.
- x. Informacije za korisnike: etiketa proizvoda uključuje sledeće podatke:
 - da proizvod sadrži mikroorganizme,
 - da se proizvod ne sme upotrebljavati sa sprej mehanizmom za raspršavanje,
 - da se proizvod ne sme upotrebljavati na površinama koje dolaze u dodir sa hranom,
 - rok trajanja proizvoda.

Procena i provera: podnosilac zahteva mora dostaviti:

- i. naziv (do nivoa soja) i identifikaciju svih mikroorganizama sadržanih u proizvodu s ATCC ili IDA brojevima ili dokumentacijom o utvrđivanju DNK;
- ii. dokumentaciju kojom se dokazuje da svi mikroorganizmi pripadaju rizičnoj grupi 1. i listi priznatih pretpostavki o bezbednosti (QPS);
- iii. dokumentaciju o ispitivanju kojom se dokazuje da u proizvodu nisu prisutni patogeni mikroorganizmi;
- iv. dokumentaciju kojom se dokazuje da svi mikroorganizmi nisu genetski modifikovani mikroorganizmi;
- v. dokumentaciju o ispitivanju kojom se dokazuje da su svi mikroorganizmi, osim njihove unutrašnje otpornosti, osetljivi na svaki od navedenih pet velikih razreda antibiotika;
- vi. dokumentaciju o ispitivanju broja jedinica koje formiraju koloniju (CFU) po mililitru rastvora spremnog za upotrebu (za nerazređene proizvode upotrebljava se odnos razblaženja preporučen za „uobičajeno” čišćenje);
- vii. dokumentaciju o ispitivanju broja jedinica koje formiraju koloniju (CFU) po mililitru rastvora spremnog za upotrebu svakih 12 meseci za proizvod čuvan do isteka roka trajanja.
- viii. rezultate ispitivanja eksterne laboratorije kojim se dokazuju tvrdnje o delovanju

¹² https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/performance_test_cleaners.pdf

mikroorganizama i prikaz dizajna ambalaže ili primer etikete proizvoda sa naglaskom na sve tvrdnje o delovanju mikroorganizama;

ix. i x. Etiketa sa ambalaže ili kopija etikete proizvoda.

3.2.2 Tekstilni pribor za čišćenje	
Osnovni kriterijumi	Sveobuhvatni kriterijumi
TEHNIČKA SPECIFIKACIJA	
TS 2.1. Upotreba proizvoda od mikrovlakana Najmanje C% celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti izrađeno od mikrovlakana. Način održavanja proizvoda trebalo bi da bude opisan u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno: kako se proizvod koristi i uputstva za pranje. Provera: Ponuđač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i da posebno navede pribor koji je izrađen od mikrovlakana i čiji tehnički list sadrži uputstva za održavanje.	TS 2.1. Upotreba proizvoda od mikrovlakana i pribora za čišćenje sa Eko znakom Sav tekstilni pribor za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti izrađen od mikrovlakana ili ispunjavati zahteve za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima). Način održavanja proizvoda trebalo bi da bude opisan u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno: kako se proizvod koristi i uputstva za pranje. Provera: Ponuđač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i da posebno navede pribor koji je izrađen od mikrovlakana ili kojem je dodeljen odgovarajući znak za tekstilne proizvode i čiji tehnički list sadrži uputstva za održavanje.
	TS 2.2. Upotreba pribora za čišćenje sa Eko znakom Najmanje D % celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora ispunjavati tehničke zahteve za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

¹³ ODLUKA KOMISIJE 2014/350 / EU od 5. juna 2014. o utvrđivanju kriterijuma za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0350&from=EN>

	Održavanje proizvoda trebalo bi da bude opisano u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno kako se proizvod upotrebljava, kao i uputstva za pranje. Provera: Ponudrač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njegovu usaglašenost sa zahtevima. Smatra se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).
--	--

KRITERIJUMI ZA DODELU UGOVORA

KD 2.1. Upotreba proizvoda od mikrovlakana Bodovi se proporcionalno dodeljuju ponudama u kojima više od C % celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti izrađeno od mikrovlakana. Način održavanja proizvoda trebalo bi da bude opisan u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno: kako se proizvod koristi i uputstva za pranje. Provera: Ponudrač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i da posebno navede pribor koji je izrađen od mikrovlakana i čiji tehnički list proizvoda sadrži uputstva za održavanje.	
--	--

KD 2.2. Upotreba pribora za čišćenje sa Eko znakom Bodovi se proporcionalno dodeljuju ponudama u kojima procenat celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom ispunjava tehničke zahteve za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima). Način održavanja proizvoda trebalo bi da bude opisan u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno: kako se proizvod koristi i uputstva za pranje. Provera: Ponuđač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njegovu usklađenost sa zahtevima. Smatra se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima) i koji imaju tehnički list koji sadrži uputstva za održavanje.	KD 2.2. Upotreba pribora za čišćenje sa Eko znakom Bodovi se proporcionalno dodeljuju ponudama u kojima više od D % celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom ispunjava tehničke zahteve za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima). Način održavanja proizvoda trebalo bi da bude opisan u tehničkom listu proizvoda u kojem je navedeno: kako se proizvod koristi i uputstva za pranje. Provera: Ponuđač mora da dostavi spisak tekstilnog pribora za čišćenje koji će se upotrebljavati za izvršenje ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njegovu usklađenost sa zahtevima. Smatra se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima) i koji imaju tehnički list koji sadrži uputstva za održavanje.
--	---

Napomene sa dodatnim pojašnjenjima
<u>Preporučene vrednosti za (C %) – upotreba proizvoda od mikrovlakana</u> 50 – 75 % celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za obavljanje poslova u vezi sa ugovorom mora biti izrađeno od mikrovlakana. <u>Preporučene vrednosti za (D %) – upotreba pribora za čišćenje sa Eko znakom</u> 20 – 50 % celokupnog tekstilnog pribora za čišćenje (npr. krpe, nastavci sa resama za brisače poda) koji će se upotrebljavati za izvršavanje ugovora mora da ispunjava tehničke zahteve za dodelu EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³ (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima). Napomena: Naručilac mora da navede kako će taj procenat biti procenjen – prema količini tekstilnog

pribora ili prema vrednosti. Izuzeci su mogući ako organi vlasti imaju posebne zahteve za čišćenje. Izuzeci od tih zahteva mogu se odobriti ako se može dokazati da na tržištu nema dostupnih proizvoda.

3.2.3 Sistem menadžmenta životnom sredinom – mere i prakse

Osnovni kriterijumi

Sveobuhvatni kriterijumi

TEHNIČKA SPECIFIKACIJA

TS 3. Sistem menadžmenta životnom sredinom - Mere i prakse

(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)

Ponuđač mora da poseduje operativne procedure koje će se primenjivati tokom izvršenja ugovora kako bi se:

1. Pratili i evidentirali indikatori performansi¹⁴ koji moraju biti navedeni u tenderskoj dokumentaciji. Učestalost praćenja koja se zahteva mora biti najmanje na četiri meseca za reprezentativan dan i mora da obuhvati sledeće indikatore:

- količina sredstava za čišćenje koja su iskorišćena (sa navođenjem da li upotrebljena sredstva imaju Eko znak i koja je njihova stopa razblaženja, ako je relevantno)
- podaci o priboru za čišćenje koji je korišćen (vrsta i podatak o tome da li se može upotrebiti više puta)
- količina vode iskorišćene za poslove čišćenja i lokacija gde se vrši ispuštanje voda
- električni uređaji koji su korišćeni (uz navođenje, kada je to relevantno, odgovarajućeg energetskog razreda za te uređaje) i vreme njihovog korišćenja tokom odgovarajućeg perioda
- količina čvrstog otpada nastalog tokom poslova čišćenja i njegovo razvrstavanje.

2. Smanjili negativni uticaji na životnu sredinu povezani sa indikatorima performansi (koji su u tački 1 navedeni da se prate i evidentiraju), u cilju ostvarivanja planiranih rezultata. Uspostavljene procedure posebno trebaju da uzimaju u obzir aspekte koji za cilj imaju:

- što više smanjiti upotrebu sredstava za čišćenje
- povećati upotrebu sredstava za čišćenje sa Eko znakom
- smanjiti upotrebu jednokratnog pribora za čišćenje
- smanjiti upotrebu vode
- poboljšati energetski razred električnih uređaja koji se koriste
- smanjiti količinu čvrstog otpada nastalog tokom poslova čišćenja i poboljšati, odnosno uvećati njegovo razvrstavanje/ recikliranje.

3. Vrednovala primena tačaka 1. i 2., kroz praćenje svih promena definisanih indikatora performansi

¹⁴ Indikatori - pokazatelji koji se prate kao ključni pokazatelji performansi- Indikatori performansi životne sredine (EPI - Environmental Performance Indicator)

i primene procedura

4. U slučaju neusaglašenosti, primenile sve potrebne mere za njihovu korekciju i, ako je to moguće, sprečilo njihovo ponavljanje
5. Izradio godišnji izveštaj, sa podacima o izmenama definisanih indikatora performansi.

Provera:

Ponudjač mora da dostaviti pisanu proceduru za:

1. praćenje i evidentiranje indikatora performansi (navedenih u tački 1.) barem jednom svaka dva meseca; takođe, moraju se navesti i mere koje treba sprovoditi kako bi se smanjili negativni uticaji na životnu sredinu (na koje se odnose indikatori performansi navedeni u tački 1. i kriterijum koji su navedeni u tački 2).
2. osiguravanje primene operativnih procedura
3. korekcija neusaglašenosti utvrđenih tokom vrednovanja, ako je to moguće, sprečavanje njihovog ponovnog nastanka.

Smatra se da organizacije čiji je sistem menadžmenta životnom sredinom sertifikovan u skladu sa standardom ISO 14001, ili imaju registrovan EMAS¹⁵ sistem, kao i one organizacije koje za svoje usluge čišćenja imaju dodeljen odgovarajući EU eko znak za čišćenje zatvorenih prostora ¹⁶(ili drugi eko znak sa ekvivalentnim zahtevima), smatra se da ispunjavaju navedene kriterijume, za slučaj da su uključeni i odgovarajući zahtevi za izveštavanje i ciljeve za smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu.

KRITERIJUMI ZA DODELU UGOVORA

KD 3. Sistemi menadžmenta životnom sredinom

(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)

Bodovi se dodeljuju proporcionalno kvalitetu sistema menadžmenta životnom sredinom, za koji se ponudjači obavezuju da će ga uspostaviti kako bi izvršili ugovor.

Prilikom vrednovanja, u obzir se mora uzeti sledeće:

- a) utvrđivanje značajnih direktnih i indirektnih aspekata životne sredine (na osnovu njihovog uticaja na životnu sredinu) i identifikacija odgovarajućih mera za smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu
- b) precizan akcioni plan kojim se osigurava da se mere koje su prepoznate kao relevantne za konkretnu uslugu koja je predmet ugovora, sprovode na odgovarajući način. Akcioni plan mora da sadrži konkretne ciljeve koji se odnose na performanse životne sredine koje su u vezi sa identifikovanim aspektima životne sredine (npr. smanjenje količine upotrebljenih sredstava za čišćenje).
- c) Interne provere koje se sprovodi najmanje jednom godišnje i koje uključuje i proveru

¹⁵ Uredba Evropskog Parlamenta i Saveta br. 1221/2009 od 25. novembra 2009. o dobrovoljnom učešću organizacija u sistemu menadžmenta životnom sredinom i provere (EMAS).

¹⁶ Odluka Komisije (EU) 2018/680 od 2. maja 2018. o utvrđivanju kriterijuma za dodelu eko znaka za usluge čišćenja zatvorenih prostora

realizaciju konkretnih ciljeva koji se odnose na performance životne sredine (definirane akcionim planom). Rezultati internih provera moraju se uzimati u razmatranje od strane najvišeg rukovodstva organizacije radi stalnog poboljšavanja kroz ažuriranje akcionog plana u vezi sa životnom sredinom (ciljevi i planirane mere).

- d) Proveru preko treće strane (od strane akreditovane sertifikacione kuće za ISO 14001, odnosno od strane odgovarajućeg licenciranog odnosno akreditovanog EMAS verifikatora (u slučaju EMAS sistema)
- e) Sposobnost pružanja materijalnih ili dokumentovanih dokaza, proverenih preko treće strane, kojim se potvrđuje da nema evidentiranih neusklađenosti sa relevantnim zakonskim zahtevima u vezi sa životnom sredinom
- f) Posvećenost stalnim poboljšanjima performansi životne sredine u vezi sa identifikovanim aspektima životne sredine, posebno kroz vršenje periodičnog monitoringa i javno dostupnim izveštavanjem o performansama životne sredine organizacije. Performanse životne sredine trebalo bi da se ocenjuju na osnovu opštih indikatora performansi i indikatora performansi koji su specifični za konkretan sektor, koji obuhvataju relevantne ključne oblasti u vezi sa životnom sredinom. Indikatori performansi životne sredine trebaju da osiguraju relevantnost i usporedivost informacija i da omoguće organizaciji da izvrši poređenje svojih performansi životne sredine tokom različitih perioda izveštavanja, ali i da može da izvrši poređenje svojih performansi u odnosu na performanse drugih organizacija ili u odnosu na vrednosti iz odgovarajućih referentnih sektorskih smernica.
- g) Obavezno objavljivanje Izjave o zaštiti životne sredine, najmanje na svake četiri godine, koja je validirana od strane nezavisnog eksternog verifikatora (EMAS verifikatora), a koja obavezno sadrži opis:
 - strukture i aktivnosti organizacije
 - politike zaštite životne sredine i sistema menadžmenta životnom sredinom
 - aspekata životne sredine i odgovarajućih uticaja na životnu sredinu
 - programa zaštite životne sredine, uključujući mere i ciljeve
 - performansi životne sredine i usklađenosti sa relevantnim zakonskim zahtevima u vezi sa životnom sredinom.
- h) aktivno uključivanje zaposlenih, kroz učestvovanje pojedinačnih zaposlenih i njihovih predstavnika, kao i kroz pružanje informacija zaposlenima i njihovim predstavnicima. To obuhvata uključivanje zaposlenih u stalna poboljšavanja performansi životne sredine organizacije, kroz učešće u sve korake sistema menadžmenta životnom sredinom.

Provera:

Ponudalac mora da dostavi opis mera koje planira da sprovede kako bi ispunio sve navedene zahteve.

Smatra se da sistemi menadžmenta životnom sredinom koji su u skladu sa zahtevima standarda ISO 14001 (a koji su sertifikovani) ispunjavaju tačke: a, b, c i d. Smatra se da sistemi menadžmenta životnom sredinom za koje je ostvarena EMAS registracija ispunjavaju sve navedene tačke (a-h).

3.2.4 Potrošna roba

Osnovni kriterijumi

Sveobuhvatni kriterijumi

TEHNIČKA SPECIFIKACIJA

(sledeći kriterijumi se primenjuju samo u slučajevima da naručilac zahteva obezbeđivanje potrošne robe u okviru tenderske dokumentacije)

TS 4.1. Sapun za ruke

Najmanje E % ^{x)} zapremine celokupne količine kupljenog sapuna za ruke koji će ponuđač dostaviti naručiocu u okviru ugovora za nabavku mora ispunjavati tehničke zahteve EU Eko znaka¹⁷ za kozmetičke proizvode koji se ispiraju.

Provera:

Ponuđač mora da dostavi spisak sapuna za ruke koji će biti dostavljeni naručiocu u okviru izvršenja ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usaglašenost sa zahtevima. Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za za kozmetičke proizvode koji se ispiraju (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

TS 4.2. Tekstilni ubrusi

Najmanje F % ^{x)} rolni tekstilnih ubrusa (izraženo prema broju rolni) koje će ponuđač dostaviti naručiocu u okviru ugovora mora da ispunjava tehničke zahteve EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹³.

Provera:

Ponuđač mora da dostavi spisak proizvoda koji će biti dostavljeni naručiocu u okviru izvršenja ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usaglašenost sa zahtevima. Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za za tekstilne proizvode (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

¹⁷ ¹Odluka Komisije 2014/893/EU od 9. decembra 2014. kojim se utvrđuju ekološki kriterijumi za dodelu EU Eko znaka za kozmetičke proizvode koji se ispiraju. Kriterijumi se mogu pronaći ovde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0893&from=HR>.

TS 4.3. Proizvodi od tankog upijajućeg papira

Svi proizvodi od tankog upijajućeg papira koje će ponuđač dostaviti naručiocu u okviru ugovora mora da ispunjava tehničke zahteve EU Eko znaka za tanki upijajući papir¹⁸.

Provera:

Ponuđač mora dostaviti spisak proizvoda koji će biti dostavljeni naručiocu u okviru izvršenja ugovora i dokumentaciju kojom dokazuje njihovu usaglašenost sa zahtevima. Smatraće se da te zahteve ispunjavaju proizvodi kojima je dodeljen EU Eko znak za za tanki upijajući papir (ili drugi priznati eko znak tipa I sa identičnim traženim zahtevima).

Napomene sa dodatnim pojašnjenjima

Preporučene vrednosti za (E %)^x – sapun za ruke

Najmanje 70 % zapremine celeokupne količine kupljenog sapuna za ruke koju će ponuđač dostaviti naručiocu u okviru ugovora mora biti u skladu sa zahtevima EU Eko znaka za kozmetičke proizvode koji se ispiraju¹⁷.

Preporučene vrednosti za (F %)^x – tekstilni ubrusi

50 – 75 % tekstilnih ubrusa na rolni (prema broju rolni) koje će ponuđač dostaviti naručiocu u okviru ugovora mora biti u skladu sa zahtevima EU Eko znaka za tekstilne proizvode¹².

Napomena: Naručilac mora da navede kako će taj procenat biti procenjen, na primer: prema zapremini, prema vrednosti i sl. Izuzeci su mogući ako organi vlasti imaju posebne zahteve za čišćenje.

Izuzeci od tih zahteva mogu se odobriti ako se može dokazati da na tržištu nema dostupnih proizvoda.

Izuzeci su mogući u slučaju da nadležni organ ima posebne zahteve za čišćenje, a neophodna sredstva za čišćenje ne mogu ispuniti kriterijume. Izuzeci za odstupanje od zahteva mogu se odobriti u slučaju da se može dokazati da na tržištu nema dostupnih proizvoda.

^x) E i F predstavljaju prag koji određuje dobavljač (TS i KD). Preporuke za njegovu vrednost navedene su u napomenama sa dodatnim pojašnjenjima.

¹⁸ ¹Odluka Komisije 2019/70/EU od 11. januara 2019. kojim se utvrđuju ekološki kriterijumi za dodelu EU Eko znaka za grafički papir i kriterijumi za dodelu eko znaka za tanki upijajući papir i proizvode od tankog upijajućeg papira. Kriterijumi se mogu pronaći ovde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D0070&from=EN>

3.3 Odredbe o izvršenju ugovora

3.3.1 Sredstva za čišćenje i njihove primene	
Osnovni kriterijumi	Sveobuhvatni kriterijumi
ODREDBE O IZVRŠENJU UGOVORA (OIU)	
OIU 1.1. Upotrebljena sredstva i pribor za čišćenje <i>(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)</i> Izvršilac tokom trajanja ugovora mora da dokumentuje sledeće aspekte (i da najmanje dva puta godišnje izveštava naručioca o njima): 1. vrsta, stopa razblaženja i zapremina kupljenih sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za pružanje usluga čišćenja, pri čemu treba navesti koji proizvodi ispunjavaju zahteve utvrđene u kriterijumima TS 1.1., TS 1.2., KD 1.1. ili KD 1.2., kako je odgovarajuće. 2. vrsta i količina sredstava za čišćenje koja će se upotrebljavati za pružanje usluga čišćenja, pri čemu treba da se navede koji proizvodi ispunjavaju zahteve utvrđene u kriterijumima TS 2.1., TS 2.2., KD 2.1. ili KD 2.2., kako je odgovarajuće Naručilac može utvrditi pravila za primenu sankcija za slučaj neusaglašenosti.	

OIU 1.2. Doziranje sredstva za čišćenje <i>(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)</i> Izvršilac tokom trajanja ugovora mora da osoblju koje obavlja poslove čišćenja stavi na raspolaganje odgovarajuću opremu za doziranje i razređivanje sredstava za čišćenje koja se upotrebljavaju (npr. automatske raspršivače, merne posude/poklopce, ručne pumpe, sprejeve), ali i odgovarajuća uputstva za ispravno doziranje i razređivanje, bilo na lokaciji čišćenja ili u poslovnom prostoru izvođača, kako je odgovarajuće. Naručilac može utvrditi pravila za primenu sankcija za slučaj neusaglašenosti.	
3.3.2 Obuka osoblja	
Osnovni kriterijumi	Sveobuhvatni kriterijumi
ODREDBE O IZVRŠENJU UGOVORA	
OIU 2. Obuka osoblja <i>(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)</i> Izvršilac tokom trajanja ugovora mora da u okviru ugovora sprovodi program interne obuke osoblja, ili da obezbedi eksterne obuke za osoblje koje obuhvataju teme navedene u nastavku, ukoliko su relevantne za poslove koje članovi osoblja obavljaju u okviru ugovora. <u>Sredstva za čišćenje:</u>	

- Osoblje mora da bude obučeno za ispravno doziranje sredstava za svaki posao čišćenja.
- Osoblje mora da bude obučeno za primenu ispravne stope razblaženja za nerazređena sredstva za čišćenje i za ispravnu upotrebu odgovarajuće opreme za doziranje.
- Osoblje mora da bude obučeno za ispravno skladištenje sredstava za čišćenje.
- Obuka mora da obuhvati temu maksimalnog smanjenja broja i količine sredstava za čišćenje koja se upotrebljavaju kako bi se na najmanju moguću meru sveo rizik prekomerne i pogrešne upotrebe tih sredstava za čišćenje.

Štednja energije:

- Osoblje mora biti obučeno da upotrebljava nezagrejanu vodu za razređivanje sredstava za čišćenje, sem u slučajevima da je proizvođač naveo drugačije.
- Tamo gde je odgovarajuće, osoblje mora da bude osposobljeno za primenu odgovarajućeg ciklusa i temperature za industrijske veš mašine i veš mašine za domaćinstvo
- Tamo gde je odgovarajuće, osoblje mora da bude obučeno da nakon završetka svojih poslova ugasisvetla.

Štednja vode:

- Osoblje mora da bude obučeno za upotrebu proizvoda od mikrovlakana, tamo gde je odgovarajuće, kako bi se maksimalno smanjila potrošnja vode i sredstava za čišćenje.

Otpad:

Osoblje mora da bude obučeno za upotrebu trajnog pribora za čišćenje, koji se može upotrebiti više puta, kao i za maksimalno smanjenje upotrebe jednokratnog pribora za čišćenje (npr. rukavica), kada se time ne ugrožava bezbednost osoblja niti se krše higijenski zahtevi.

- Osoblje mora da bude obučeno za ispravno odlaganje otpadne vode.
- Osoblje mora proći posebnu obuku za razvrstavanje otpada, za sav otpad koji nastaje tokom aktivnosti čišćenja. Obuka mora da obuhvati upravljanje čvrstim otpadom u poslovnom prostoru kompanije i na lokacijama čišćenja.

Zdravlje i bezbednost:

– Osoblje mora da bude informisano o zdravstvenim, bezbednosnim i ekološkim problemima povezanim sa poslovima čišćenja i treba ih podsticati na primenu najboljih praksi. Moraju biti uključene informacije o:

- bezbednosnim listovima i rukovanju hemikalijama
- ergonomiji i primenljivim nacionalnim propisima iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu
- odlaganju, čišćenju i skladištenju rukavica za višekratnu upotrebu (ako je primenljivo) i
- bezbednosti na putevima i eko-vožnji (primenljivo na podnosiocima zahteva čije je osoblje odgovorno za vožnju u okviru pružanja usluga čišćenja).

Izvršilac mora da obezbedi da svi novi članovi osoblja (stalni i privremeni članovi osoblja) koji obavljaju poslove čišćenja prođu odgovarajuću obuku u roku od šest nedelja od početka zaposlenja. Svim članovima osoblja koji obavljaju poslove u okviru ugovora mora se najmanje

jednom godišnje pružiti ponovljena obuka o svim aspektima navedenim u ovom kriterijumu. Iako se u toj ponovljenoj obuci ne mora ponavljati sadržaj početne obuke, ona bi trebalo da sadrži sva navedena pitanja u vezi sa životnom sredinom te je potrebno osigurati da svi relevantni članovi osoblja budu u potpunosti svesni svojih odgovornosti.

Izvršilac mora da podnese izveštaj naručiocu o realizovanoj obuci.

Naručilac može da utvrdi pravila za primenu sankcija za neusaglašenosti.

Napomene sa dodatnim pojašnjenjima

Preporučene vrednosti

Za stalno osoblje i privremeno osoblje čiji su ugovori duži od jedne godine: 16 sati početne obuke, 8 sati obuke u okviru ponovljene obuke koja se održava jednom godišnje.

Za privremeno osoblje čiji su ugovori kraći od jedne godine: 8 sati početne obuke. Trajanje obuke može se prilagoditi potrebama i uslovima tendera.

3.3.3 Menadžment životnom sredinom – Mere i praksa

Osnovni kriterijumi

Sveobuhvatni kriterijumi

ODREDBE O IZVRŠENJU UGOVORA

OIU 3. Menadžment životnom sredinom- Mere i prakse

(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)

Izvršilac tokom trajanja ugovora, mora da dokumentuje i da izveštava o:

- rezultatima praćenja indikatora performansi i
- rezultatima ocenjivanja i rezultatima korektivnih mera, kako je primenljivo, u skladu sa pisanim procedurama predviđenima za proveru kriterijuma TS 3.

Ti izveštaji moraju biti stavljeni na raspolaganje naručiocu za potrebe provere.

Naručilac može utvrditi pravila za primenu sankcija za nepoštovanje obaveza.

3.3.4 Potrošna roba

Osnovni kriterijumi

Sveobuhvatni kriterijumi

ODREDBE O IZVRŠENJU UGOVORA

(sledeći kriterijumi se primenjuju samo ako javni naručilac zahteva obezbeđivanje potrošne robe u okviru ponude)

OIU 4. Potrošna roba

(Identično za osnovne i sveobuhvatne kriterijume)

Izvršilac tokom trajanja ugovora mora dokumentovati vrstu i količinu potrošne robe dostavljene u okviru kriterijuma TS 4.1., TS 4.2. i TS 4.3., prema potrebi, i najmanje dvaput godišnje izveštavati javnog naručioca o njima.

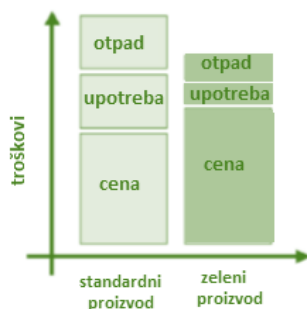
Naručilac može utvrditi pravila za primenu sankcija za nepoštovanje obaveza.

5. TROŠKOVI ŽIVOTNOG CIKLUSA

Troškovi životnog ciklusa je naziv za metodu za procenu ukupnih troškova skupa proizvoda ili usluga koji se ispituju. Tom se metodom u obzir uzimaju svi troškovi nabavke, ukupan trošak poslova čišćenja i svi troškovi odlaganja celokupnog nastalog otpada. Svrha je da se procene ukupni troškovi za alternative za određene projekte i da se odabere opcija kojom se osigurava da proizvodi i/ili usluge omogućavaju najniže ukupne troškove koji su u skladu sa kvalitetom i funkcijom proizvoda i/ili usluga. Troškove životnog ciklusa trebalo bi sprovoditi u ranoj fazi postupka nabavke.

Upotreba troškova životnog ciklusa, prilikom ocenjivanja ponuda u postupcima zelene javne nabavke, može pomoći u utvrđivanju najnižih troškova. Naime, troškovi životnog ciklusa mogu pomoći nadležnim organima da, prilikom razmatranja troškova, sagledaju ne samo troškove nabavke proizvoda ili usluge (npr. troškovi sirovina ili proizvodnje), već i drugih relevantnih troškova (npr. troškovi održavanja, tekući troškovi, troškovi odlaganja i recikliranja, itd.). Te vrste troškova trebalo bi pridodati prodajnoj ceni kako bi se dobila sveobuhvatna procena troškova životnog ciklusa proizvoda ili usluge.

Osim toga, pri izračunavanju troškova životnog ciklusa uzimaju se u obzir i uticaji proizvoda ili usluga na životnu sredinu i tokom ostalih faza životnog ciklusa, ukoliko je moguće da im se odredi novčana vrednost. Upotrebom metode troškova životnog ciklusa može se dobiti bolji uvid u troškove usluge tokom faza životnog ciklusa, uključujući ne samo troškove robe, materijala i opreme, već i troškove obavljanja usluge (npr. potrošnja električne energije i vode pri poslovima čišćenja) i troškove rada. Na slici 1 ilustrovan je odnos troškova životnog ciklusa za standardni i "zeleni" proizvod.

Slika 1. Prikaz odnosa LCC za standardni i "zeleni" proizvod¹⁹

¹⁹ https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/tbr/181113_jrc113795_gpp_cleaning_services_tr_final.pdf

U Direktivi 2014/24/EU o javnoj nabavci, utvrđeni su troškovi koje treba uzeti u obzir u ekonomskoj analizi nabavke koju treba sprovesti.

Zahvaljujući zelenim javim nabavkama, nadležni organi mogu industriji pružiti stvarne podsticaje za razvoj zelenih tehnologija. U nekim uslužnim sektorima taj uticaj može biti znatan jer javni naručioci imaju uticaj na veliki tržišni udeo (npr. energetske efikasne zgrade, javni prevoz, održavanje objekata). Ukoliko bi se razmatrali celokupni troškovi životnog ciklusa, moglo bi se doći do zaključka da zelenom javnom nabavkom može istovremeno da se uštedi novac i da se ostvari manji uticaj na životnu sredinu. Pametno isplaniranom nabavkom može da se uštedi na materijalima i energiji, da se smanji otpad i zagađivanje, ali i da se pruži podsticaj za održive modele ponašanja.

Specifične analize tržišta i troškova sprovedeni za usluge čišćenja u zatvorenim prostorima dovode do sledećih zaključaka:

- **Ograničena raspoloživost i detaljnost podataka.** Podaci o troškovima životnog ciklusa su veoma ograničeni, tako da za ovu analizu nisu utvrđeni detaljni izvori podataka. Podaci o troškovima životnog ciklusa koji su identifikovani su podaci prikupljeni na nacionalnom nivou iz manjeg broja država članica EU (dodatne informacije mogu se pronaći u tehničkom izveštaju koji je dostupan na web sajtu EU za kriterijume za zelene javne nabavke¹⁹). Studija koje su analizirane ne prikazuje detaljnu analizu troškova životnog ciklusa za pružaoce usluga čišćenja, ali daju dobar uvid u strukturu troškova za taj sektor. Nacionalni podaci koji su bili raspoloživi, omogućili su poređenje konvencionalnih i zelenih verzija usluga čišćenja. Promenljive koje su razmotrene u tim analizama ograničene su na sredstva za čišćenje i određeni pribor (npr. krpe, brisači poda). Drugi aspekti usluga čišćenja smatraju se konstantama (npr. plate i električni uređaji za čišćenje) i ne razlikuju se u odnosu na konvencionalne i zelene verzije usluga čišćenja. Generalno, pristup podacima za analizu troškova životnog ciklusa je veoma otežan zbog visoke poverljivosti finansijskih podataka za pojedinačne pružaoce usluga čišćenja.
- **Plate osoblja predstavljaju najznačajniji trošak.** Troškovi rada čine najveći udeo razmatranih troškova usluga čišćenja. To ima dve važne implikacije za zelene proizvode i prakse: 1) sve promene u troškovima koje nisu povezane sa platom verovatno neće imati značajnijeg uticaja u kontekstu usluga čišćenja i 2) zeleni proizvodi i prakse koji mogu da dovedu do smanjenja povezanih troškova osoblja (npr. smanjenjem vremena čišćenja) verovatno će dovesti do najvećih koristi u pogledu troškova.
- **Trošak „zelenih” sredstava za čišćenje ima mali udeo u ukupnoj strukturi troškova sektora.** Raspoloživi podaci pokazuju da su zelene usluge čišćenja ekonomski povoljne. Budući da su troškovi osoblja najveći pojedinačni element troškova, može se izvući zaključak da ulaganje u zelena sredstva za čišćenje i u zelene prakse najverovatnije neće u značajnijoj meri povećati ukupne troškove.
- **Apsolutni troškovi zelenih proizvoda razlikuju se između različitih zemalja.** Odgovarajuće studije pokazuju da cena zelenih sredstava za čišćenje ne mora biti viša od cene konvencionalnih proizvoda, iako se cene naravno razlikuju od zemlje do zemlje.
- **Upotreba „zelenih” opreme za čišćenje i „zelenih” praksi čišćenja donosi brojne koristi.** Studije o proizvodima od mikrovlakana (dodatne informacije mogu se pronaći u tehničkom izveštaju koji je dostupan na web sajtu EU za kriterijume za zelene javne nabavke¹⁹) pokazuju kompleksnost sprovođenja sveobuhvatne studije troškova životnog ciklusa za usluge čišćenja: trošak krpa od mikrovlakana viši je od troška konvencionalnih

pamučnih krpa, ali se njihovom upotrebom u značajnoj meri poboljšava efikasnost čišćenja jer se smanjuje vreme čišćenja, upotreba sredstva za čišćenje i negativan uticaj na zdravlje osoblja pa to može znatno smanjiti troškove. Druge vrste zelenih praksi čišćenja, kao što je bolja obuka osoblja, trebalo bi da pomognu u ostvarivanju dodatnih sličnih koristi i da dovedu do značajnih smanjenja troškova.

Uticaj predloženog skupa kriterijuma na troškove

Novopredloženi kriterijumi za zelene javne nabavke	Značajna razlika između zelene javne nabavke i one koja to nije	Procenjen uticaj na troškove životnog ciklusa za usluge čišćenja
Obuka osoblja	Značajan uticaj na troškove životnog ciklusa, ali je teško izvršiti kvantifikaciju na sveobuhvatan način.	Oko 1 %
Mere i prakse menadžmenta životnom sredinom	Troškovi uspostavljanja (uvođenje sistema menadžmenta životnom sredinom) nisu visoki, ali troškovi primene mogu biti značajni dok koristi u pogledu troškova nisu poznate.	Trošak uspostavljanja iznosi < 1 % troškova životnog ciklusa; trošak sprovođenja mogao bi biti značajan.
Upotreba sredstava za čišćenje sa manjim negativnim uticajem na životnu sredinu	Zeleni proizvodi mogu biti znatno skuplji.	Od 1 % do 3 %
Upotreba koncentrovanih, nerazblaženih sredstava za čišćenje	Nerazblažena sredstva za čišćenje dugoročno su jeftinija od sredstava koja se kupuju kao spremna za upotrebu.	Približno smanjenje: 1–3%
Upotreba proizvoda od mikrovlakana	Proizvodi od mikrovlakana skuplji su, ali dovode do značajnih ušteda u pogledu troškova životnog ciklusa.	Smanjenje od 9 % (+1 % trošak, – 10 % radno vreme osoblja)
Upotreba pribora za čišćenje sa manjim negativnim uticajem na životnu sredinu	Nedovoljno tržišnih podataka za donošenje zaključaka	Manje od 1 – 2 %
Energetska efikasnost usisavača	Nedovoljno tržišnih podataka za donošenje zaključaka	Oko 2 %

ALHem
Alternativa za
bezbednije
hemikalije | Safer
Chemicals
Alternative

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

This project is financially supported by the Royal Norwegian Embassy in Belgrade <https://www.norway.no/en/serbia/>
Realizaciju projekta finansijski je podržala Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu <https://www.norway.no/en/serbia/>